

نقش نظام بانکی در کنترل یا ایجاد تورم

موسی غنی نژاد^۱

چکیده

تورم پدیده‌ای قدیمی‌تر از نظام بانکی است و در واقع شاید بتوان گفت: یکی از علل شکل‌گیری نظام بانکی مبارزه با بی‌نظمی و نوسان‌ها در روابط پولی و به‌ویژه کنترل تورم بوده است. نظام بانکی استاندارد و پذیرفته‌شده امروزی، سیستم مبتنی بر بانکداری مرکزی است که در آن بانک مرکزی متولی نظام بانکی از جهت سیاستگذاری و نظارت به‌منظور تنظیم بازار پول و کنترل تورم است. اما تجربه برقراری سیستم بانکداری مرکزی در عمل نشان داده است که این سیستم در همه جا و همه زمان‌ها در دستیابی به اهداف خود موفق نبوده است. این ناکامی را ناشی از عوامل مختلفی دانسته‌اند. از جمله کنار گذاشتن سیستم پایه طلا، عدم استقلال بانک مرکزی از دولت (قدرت سیاسی حاکم) و به‌طور کلی دولتی شدن بازار پول. لیکن در هر صورت اکثر نظام‌های بانکی دنیا در دو دهه گذشته توانسته‌اند با در پیش گرفتن سیاست‌های معین و کم و بیش همانند به توفیق نسبی در اهداف خود، به‌ویژه در مبارزه با تورم دست یابند. شمار اندک کشورهایی که از این قافله عقب مانده‌اند، آن‌هایی هستند که فاقد بانک مرکزی مستقل‌اند و سیاست‌های پولی در آن‌ها عملاً به‌عنوان ابزاری در خدمت اهداف سیاسی اعمال می‌شود. نظام بانکی استاندارد در ایران از سال ۱۳۰۷ خورشیدی و با تأسیس بانک ملی و تبدیل آن به تنها بانک ناشر اسکناس شکل گرفت. تجربه هشت دهه بانکداری جدید در ایران مؤید تجربه جهانی است و نشان می‌دهد که هرگاه نظام بانکی توانسته مستقل از دخالت‌های غیرکارشناسانه سیاستمداران حاکم، در چارچوب مقررات و اهداف تعیین شده برای خود عمل کند، نسبتاً موفق بوده و هر زمان که به ابزاری برای اهداف صاحبان قدرت تبدیل شده، از اهداف خود دور افتاده است.

کلمات کلیدی: نظام بانکی، سیستم پایه پول، تورم، پول، سیاست‌های پولی و بانکی.

^۱ عضو هیئت علمی دانشگاه نفت